

10. Баклан О. До класифікації функцій державного регулювання в економічній сфері / О. Баклан // Підприємство, господарство і право. – 2010. – № 7 (175). – С. 34–37.

Надійшла до редколегії 16.02.2011

КРАВЦОВА Т. Н., КАЛИНИЧЕНКО А. В. ЕЩЕ РАЗ О СУЩНОСТИ И ПРИЗНАКАХ ФУНКЦИЙ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Раскрыта правовая сущность и природа функции государственного управления, дано определение понятию «функция государственного управления». Очерчены особенности функций государственного управления, отделено понятие «функции государственного управления» от таких понятий, как функции государства и функции государственного органа.

KRAVTSOVA T., KALINICHENKO G. AGAIN ABOUT NATURE AND FEATURES OF FUNCTIONS OF STATE MANAGEMENT

The legal nature of function of state management is viewed, a definition of the term «function of state management» is given. The features of function of state management are defined, the definition «functions of state management» is differentiated from definitions «functions of state» and «functions of state body».

УДК 342.733(477)

Р. В. ШАПОВАЛ,

*кандидат педагогічних наук,
начальник Головного управління освіти і науки
Харківської обласної державної адміністрації*

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА НА ОСВІТУ В УКРАЇНІ

Розкрито аспекти забезпечення реалізації конституційного права громадян на освіту в Україні через внесення системних змін до чинного законодавства країни з метою подолання існуючих невідповідностей в нормативному регулюванні надання якісних освітніх послуг населенню та згідно з потребами формування сучасної європейської держави.

Право на освіту посідає одне з найважливіших місць у системі конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Воно є необхідним фактором розвитку не тільки особистості, її інтелектуального потенціалу, але й політичної та економічної системи суспільства.

Сьогодні освітня галузь є складовою практично всіх матеріально-виробничих та духовно-практичних процесів і сфер життєдіяльності, що мають місце у сучасному громадянському суспільстві України. Освіта є одним із найбільш потужних ресурсів соціально-економічного розвитку, фактором становлення ефективних механізмів державного та соціального управління, складовою становлення самоврядних механізмів функціонування міст та сіл України, найбільш потужним чинником розвитку культури, одним із пріоритетних компонентів модернізації країни на шляху до євроінтеграції. У ракурсі забезпечення прав людини освіта також є невід'ємною частиною практично всіх прав людини і громадянина, оскільки без достатньо-

го рівня інтелектуального розвитку, компетенцій, навичок та знань людей неможливі реалізація та гарантування жодного права чи громадянської свободи.

Право на освіту гарантовано ст. 26 Загальної декларації з прав людини та ст. 13 Міжнародного пакта про економічні, соціальні та культурні права. У цих нормативних актах регламентуються умови повної реалізації права на освіту: обов'язкова і безкоштовна початкова та загальна освіта для всіх; доступність середньої, професійно-технічної та вищої освіти; свобода батьків обирати школи для своїх дітей і забезпечувати релігійне та етичне виховання дітей відповідно до власних переконань. Окремі особи та установи мають право створювати приватні навчальні заклади і керувати ними тільки за умови відповідності освіти в них мінімуму вимог, установлених державою [1; 2]. Кожен із вищеназваних документів відображає положення Конвенції про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти. Стаття 1 Конвенції до дискримінації відносить

будь-яку різницю, виключення, обмеження або перевагу за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, економічного становища або народження, яке має на меті усунення порушень рівності відносно у галузі освіти, зокрема: а) закриття для будь-якої особи або групи осіб доступу до освіти будь-якого ступеня або типу; б) обмеження освіти для будь-якої особи або групи осіб більш низьким рівнем освіти; в) створення або збереження роздільних систем освіти або навчальних закладів для будь-яких осіб або групи осіб, крім випадків, передбачених положенням ст. 2 цієї Конвенції; г) становище, що принижує гідність людини. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти спрямована на надання всім рівних можливостей в отриманні освіти без жодної різниці, виключення або переваги за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, економічного становища або народження. З цією метою, згідно зі ст. 4 Конвенції про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, держави зобов'язуються: запровадити початкову та загальну освіту обов'язковою і безкоштовною; надати середній освіті в різних її формах статусу загального надбання та забезпечити її загальнодоступність; гарантувати доступність вищої освіти для всіх на засадах повної рівності і залежно від здібностей кожного; забезпечити дотримання передбаченої законом обов'язковості навчання; забезпечити в усіх державних навчальних закладах однаковий рівень освіти та рівні умови щодо якості навчання; заохочувати і розвивати відповідними методами освіти осіб, які не здобули початкової освіти або не закінчили її, забезпечити продовження їх освіти відповідно до здібностей кожного; забезпечити без дискримінації надання освітянських послуг [3].

Важливість отримання освіти дітьми підкреслена Конвенцією про права дитини від 20 листопада 1989 р., яка була ратифікована Україною 27 лютого 1991 р.

Декларація ООН закликає забезпечити для дітей у всьому світі, як хлопчиків, так і дівчаток, можливість одержувати в повному обсязі початкову шкільну освіту і мати рівний доступ до всіх рівнів освіти.

Право людини на освіту вперше на теренах України отримало своє нормативно-правове закріплення в Гадяцьких статтях (1658 р.), а пізніше регламентувалось у Конституції Пили-

па Орлика (1710 р.), «Начерках Конституції Республіки» Г. Андрузького, конституційному «Проекті основ статуту української спілки – “Вільна спілка”» (1884 р.) М. Драгоманова, Першому Універсалі Української Центральної Ради (1917 р.), Статутах про державний устрій, права і вольності УНР (Конституція УНР 1918 р.); Конституції УСРР 1919 р.; Конституціях УРСР 1929, 1937 і 1978 років та Конституції України 1996 р.

Конституція України відповідає міжнародним стандартам у сфері освіти. Питання конституційності положень законодавства про освіту було поставлено перед Конституційним Судом України лише один раз і стосувалося співвідношення вимог доступності освіти та права на надання платних освітніх послуг (рішення КСУ № 5-рп/2004 від 04.03.2004 р.).

Стаття 53 Конституції України закріплює положення, згідно з яким повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.

Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства [4].

Відповідно до норм ст. 53 Основного закону ми вважаємо за доцільне виділити та розглянути кілька основних напрямів розвитку права на освіту.

Першим із таких напрямків є конкретизація конституційних норм права на освіту в законодавстві та підзаконних актах. Мова передусім іде про реалізацію гарантованих Конституцією України прав на освіту українських громадян через галузеве та загальне законодавство.

Реалізація цього напрямку правотворчості здійснюється насамперед через розширення законодавчих гарантій права на освіту, а також через доповнення конституційних норм в освітній галузі положеннями, які розширюють, власне, ті чи інші аспекти права на освіту – її доступність, обсяги, перелік освітніх послуг тощо.

Щодо розширення правових гарантій, то, на нашу думку, фундаментальне значення мало б реальне законодавче визначення нормативу фінансування освітньої сфери у відсотках від валового внутрішнього продукту країни. У багатьох європейських країнах діє саме така правова норма – вона гарантує постійне нарощування фінансової основи права на освіту пропорційно темпам економічного розвитку [5, с. 52].

В Україні це питання є предметом серйозних дискусій. Закон України «Про освіту» передбачає таку норму, проте вона не виконується. З моменту виходу першої редакції Національної доктрини розвитку освіти, яка передбачала подібне положення, ця проблема знову стала однією з головних серед механізмів реального гарантування права на освіту. Однак у процесі обговорення і прийняття документа норма залежності фінансування освіти від темпів зростання економіки була відхилена і не потрапила в остаточний варіант доктрини, а відповідно не була закріплена законодавчо [6].

Багато науковців і провідних освітян вважають, що без прив'язки фінансування сфери освіти до темпів зростання валового внутрішнього продукту в Україні практично відсутнє законодавче забезпечення стабільності матеріально-фінансових гарантій права на освіту в масштабах країни, оскільки бюджетне фінансування галузі здійснюється фактично у ручному режимі і значною мірою залежить від пріоритетів урядовців та народних депутатів.

Унаслідок неврегульованості видатків на освіту вона продовжує фінансуватися за залишковим принципом, і зростання видатків постійно відстає від темпів зростання валового внутрішнього продукту та обсягів державного бюджету. Подібна ситуація актуально чи потенційно призводить до порушення фундаментального в сучасних умовах аспекту права на освіту для переважної більшості громадян України – права на доступ до якісної освіти.

Рівень фінансування пересічних державних освітніх закладів усіх рівнів не дозволяє гарантувати якісну освіту без стрімкого нарощування темпів реалізації необхідних для цього освітніх програм: комп'ютеризації, переходу на нові програми та методики навчання, підвищення оплати праці викладачів тощо. Нормативне закріплення фінансування освіти через прийняття відповідного законодавства є необхідною передумовою забезпечення гарантій права на якісну освіту.

Звичайний стандарт такого нормативу у країнах Євросоюзу становить 7–9 % відсотків. Реальне бюджетне фінансування освіти в Україні в останні 2–3 роки знаходиться на рівні 5–7 %. Враховуючи потреби модернізації освітньої галузі в Україні і значно нижчий рівень якості освіти порівняно з європейськими стандартами, норматив бюджетного фінансування має становити не менше 10 % ВВП.

Ще одним фундаментальним напрямом розширення конституційно-правових гарантій права на освіту слід вважати законодавче закріплення державного бюджетного фінансування за індивідуальними суб'єктами права на освіту. Передусім це стосується найбільшої ланки системи освіти – середньої загальноосвітньої школи.

Для забезпечення реалізації права кожного на обов'язкову повну загальну середню освіту та створення для цього належних умов держава сформувала систему загальної середньої освіти (ст. 4 Закону України «Про загальну середню освіту»). Нормативи матеріально-технічного та фінансового забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів затверджуються Кабінетом Міністрів України згідно з Державним стандартом загальної середньої освіти. Матеріально-технічна база цих закладів фінансується за рахунок коштів їх засновників (власників). Фінансування за визначеними нормативами, зміцнення матеріальної бази державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладів передбачають покриття витрат на навчально-виховний процес за рахунок коштів відповідних бюджетів згідно з державними стандартами освіти.

Конституційний Суд України у рішенні від 21 листопада 2002 р. № 18-рп/2002 (справа про безоплатне користування шкільними підручниками), виклавши свою позицію щодо фінансування витрат на забезпечення загальноосвітніх закладів засобами навчання та навчальним обладнанням, зазначив, що обов'язок створити умови для здобуття повної загальної середньої освіти в державних і комунальних навчальних закладах Конституцією України покладено на державу.

Виходячи з того, що безоплатність і доступність повної загальної середньої освіти в державних і комунальних навчальних закладах пов'язані з її обов'язковістю, держава повинна фінансувати в повному обсязі процес навчання учнів у межах Державного стандарту загальної середньої освіти.

Добробут шкіл сьогодні мало залежить від того, наскільки якісно вони забезпечують право

учнів на якісну середню освіту, оскільки вони фінансуються за показниками, що залежать переважно від внутрішньої організації навчально-виховного процесу. За таких умов потреби суб'єктів права на освіту є другорядними щодо формальних показників освітньої діяльності, що зрештою призводить до нехтування ними виробниками освітніх послуг [7, с. 226].

Однак у багатьох країнах світу досить ефективно функціонує система законодавчих гарантій конституційного права на безкоштовну середню освіту, що ґрунтується на закріпленні бюджетного фінансування безпосередньо за індивідуальним споживачем освітніх послуг. При цьому фінансування школи здійснюється на основі усередненого нормативу оплати навчання одного учня, який закріплюється за учнем і отримується тією школою, яку обрав учень для навчання. Більше учнів – більший обсяг фінансування школи.

Такий принцип створює засади конкуренції між освітніми закладами за учня і забезпечує розширення гарантій права на освіту як мінімум у двох аспектах. У першому фінансування персонально пов'язане із суб'єктом права на освіту, що примушує освітні заклади орієнтуватися на його потреби, а не на формальні показники освітнього процесу. У другому аспекті конкуренція сприяє підвищенню якості освітніх послуг, а саме в цій сфері існують найбільші проблеми щодо гарантування у повному обсязі права на безкоштовну середню освіту в Україні [8, с. 43].

Оскільки у проаналізованому вище випадку мова йде про цілу систему законодавчих гарантій, формою її реалізації має бути окремий Закон України «Про фінансування загальноосвітніх середніх закладів на основі закріплених за споживачами освітніх послуг бюджетних нормативів», а також низка підзаконних актів Міністерства освіти і науки України щодо механізму його впровадження і застосування.

У матеріально-фінансовій сфері для розширення законодавчих гарантій права на освіту суттєве значення має створення нормативно-правової бази залучення позабюджетних коштів фінансування та матеріального забезпечення освітніх закладів. Це досить складний аспект правотворчості, оскільки він включає у себе поєднання різних сфер правового регулювання і необхідність узгодження низки галузей законодавства, та ще й у контексті потреб розвитку відповідних сфер життєдіяльності українського суспільства. Удосконалення конституційного регулювання права на освіту тут

значною мірою залежить від здійснення конституційної реформи та модернізації згідно з європейськими стандартами усєї системи державного управління в Україні.

З огляду на багатогалузевий характер законодавчих новацій у досліджуваній сфері формою їх здійснення мають стати численні зміни до низки існуючих законодавчих актів чи проєктів: «Про соціальне партнерство», «Про професійно-технічну освіту», «Про освіту для дорослих», «Про післядипломну освіту» тощо.

Щодо змісту конституційного права на освіту, то перспективи його розширення в Україні визначаються низкою чинників соціального та правового характеру: становленням стандартів «суспільства освіти», зростанням ресурсів суспільства, адаптацією вітчизняного законодавства до європейських вимог тощо. На сьогодні найбільш актуальними у коротко- та середньотерміновому плані для України є кілька суттєвих розширень права на освіту, що вже зараз потребують серйозного вивчення на конституційно-правовому полі.

1. Поступовий перехід до загальної вищої освіти. Цей перехід слід інтерпретувати не як забезпечення загальної та обов'язкової вищої освіти, а як створення в українському суспільстві реальних можливостей для кожного випускника середньої школи отримати вищу та спеціальну середню освіту, тобто закінчити ВНЗ 1–4 рівня акредитації. Переважна більшість європейських країн уже досягли цього ступеня, оскільки в них пересічно до 90 % випускників шкіл навчаються потім в університетах і коледжах.

У деяких країнах (наприклад у Канаді) цей показник сягає 95 %. Тому розширення права на освіту в Україні в цьому напрямі є необхідним з погляду перспектив євроінтеграції, забезпечення конкурентоспроможності країни і просто з огляду на вже існуючі стандарти прав людини і громадянина в цивілізованому світі [9, с. 54].

На нашу думку, принциповим орієнтиром розширення права на освіту у сфері вищої освіти має стати її інтерпретація не лише як процесу підготовки фахівців, а як необхідної життєвої стадії розвитку кожної людини – подібно до середньої школи, професійний аспект якої є другорядним порівняно з розвиваючим компонентом. Саме такою є глобальна загальноцивілізаційна тенденція освітнього розвитку в умовах становлення інформаційного суспільства.

Враховуючи те, що в процесі свого життя середньостатистична людина 5–7 разів змінює

свою роботу, що звичайно супроводжується і професійною перекваліфікацією, а обсяг професійної інформації зростає удвічі кожні 2–3 роки, вища освіта має не стільки забезпечувати фаховий рівень людини, скільки закладати у ній здатності до самонавчання та саморозвитку [9, с. 233]. На цій основі і має здійснюватися розширення права на вищу освіту в Україні.

Важливим є вирішення питання щодо доступності вищої освіти для кожного громадянина України.

За Конституцією України (ч. 2 ст. 43) держава створює умови для підготовки кадрів за основними напрямками відповідно до суспільних потреб, на задоволення яких виключно законом про Державний бюджет України визначаються будь-які бюджетні видатки держави (ч. 2 ст. 95). Виходячи із суспільних потреб та розмірів бюджетних призначень, визначених у законі про Державний бюджет України, формується державне замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою за напрямками і спеціальностями відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів. Тому обсяги фінансування вищих державних і комунальних навчальних закладів за рахунок бюджетних коштів пов'язані передусім із підготовкою такої кількості фахівців з вищою освітою, яка визначається щорічно у державному замовленні.

Отже, безоплатність вищої освіти (безоплатність навчання) в державних і комунальних навчальних закладах зобов'язує державу створити відповідні можливості, за яких громадянин України на рівних конкурсних умовах може здобути без внесення плати у будь-якій формі вищу освіту в межах обсягу потрібних державі та суспільству фахівців.

Відповідно до рішення Конституційного Суду України доступність освіти як конституційна гарантія реалізації права на освіту на принципах рівності, визначених ст. 24 Конституції України, означає, що нікому не може бути відмовлено у праві на освіту і держава має створити можливості для реалізації цього права; безоплатність освіти як конституційна гарантія реалізації права на освіту означає можливість здобуття освіти в державних і комунальних навчальних закладах без внесення плати у будь-якій формі за освітні послуги визначених законодавством рівня, змісту, обсягу і в межах тих видів освіти, безоплатність яких передбачена ч. 3 ст. 53 Конституції України. Виходячи з положень ч. 2, 3 ст. 53 Конституції України, за якими повна загальна середня освіта є обов'язковою і безоплатною, витрати на забез-

печення навчально-виховного процесу в державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладах здійснюються на нормативній основі за рахунок коштів відповідних бюджетів у повному обсязі. Безоплатність вищої освіти означає, що громадянин має право здобути її відповідно до стандартів вищої освіти без внесення плати в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі в межах обсягу підготовки фахівців для загальноосвітніх потреб (державного замовлення).

На нашу думку, світовий досвід свідчить не на користь загальної безоплатної вищої освіти, і реалізація цього принципу не може ототожнюватися із розширенням змісту права на освіту стосовно вищої освіти. Навіть дуже багаті країни, які без проблем можуть дозволити собі фінансування безоплатної вищої освіти своїх громадян у повному обсязі, зберігають поєднання безоплатного (за рахунок держави) та платного (за рахунок споживачів освітніх послуг) принципів отримання вищої освіти. Це пояснюється підтримкою зацікавленості споживачів освітніх послуг у якісному навчальному процесі та підтримкою механізмів конкуренції у галузі, яка самі по собі є принципово важливим механізмом забезпечення права громадян на якісну вищу освіту [9, с. 264].

Зважаючи на це, для України важливою законодавчою та соціально-управлінською проблемою є формування сучасної системи вищої освіти, збалансованої за пропорцією оплаченого з бюджету державного замовлення на фахівців з часткою освіти комерційного характеру. Її невід'ємною частиною є впровадження доступного для всіх державного кредитування освіти громадян, а також механізмів відшкодування фахівцями-бюджетниками державних коштів за своє навчання.

Одним із аспектів розширення права на вищу освіту слід вважати зняття існуючих обмежень на отримання двох і більше спеціальностей. Зокрема це стосується положення щодо отримання лише однієї вищої освіти за рахунок бюджетного фінансування.

Очевидно, потрібно переглянути це положення, оскільки сьогодні значна частина громадян України на базі вищої освіти отримує додаткові спеціальності. Звичайно, це викликано виробничою необхідністю і відповідає інтересам суспільства. Тому необхідні зміни до законодавства в галузі освіти, які б надавали можливість хоча б частині громадян отримувати другу вищу освіту державним коштом.

2. Зміни в державній освітній політиці, спрямовані на підтримку індивідуальних

зусиль громадян щодо підвищення освітнього рівня. У сучасних умовах формується безперервна система освіти та самоосвіти, оскільки інформаційна економіка вимагає постійного оновлення знань, навичок та компетенцій людей. Тому підвищення освітнього рівня є вже не індивідуальною справою кожного громадянина, а однією з найважливіших сфер державної стратегії забезпечення національної безпеки та конкурентоспроможності. На цій основі формується відносно новий спектр права на освіту – право на використання освітнього простору суспільства як елемент постійної життєдіяльності кожної людини [10, с. 113].

Указаний аспект права на освіту формується кількома системними процесами, передусім законодавчого характеру.

По-перше, це нова політика держави у галузі фінансування та організації системи освіти. Потрібно забезпечити наступність кожної ланки, процесуальний (а не одноразовий) характер навчання, проникнення освітніх інститутів у нові сфери життєдіяльності суспільства. Мова йде про створення інституційної інфраструктури неперервної системи освіти, становлення мережі освітньої діяльності у всіх сферах суспільства за типом формування «павутинних структур», що функціонують на засадах теорії «динаміки поля» і значною мірою забезпечують дію стохастичних регуляторів освітньої діяльності.

По-друге, мають бути створені законодавчі гарантії доступності неперервної освіти для кожного громадянина з погляду матеріальних витрат. Держава має взяти на себе основні витрати громадян на підтримку їх освітнього рівня. Більше того, має бути розроблена і введена система компенсацій громадянам матеріально-фінансових витрат, пов'язаних із підтримкою необхідного освітнього рівня. Найбільш дієвим механізмом у цій сфері можуть стати державні пільги та субсидії, а також законодавчі нормативи щодо корпоративних витрат на освіту працівників.

По-третє, має бути сформована система освіти для дорослих. Система галузевої післядипломної освіти у її теперешньому вигляді вже давно віджила свій вік і не відповідає новим освітнім потребам українського суспільства. Необхідно створити розгалужену і структурно єдину систему післядипломної освіти, яка б враховувала неперервність та постійну диверсифікацію освітніх потреб дорослого населення країни – фахівців різних галузей народногосподарської діяльності. Хоча спроби започаткувати законодавчий процес форму-

вання сучасної системи освіти для дорослих тривають уже кілька років, її правових засад до цього часу не розроблено.

3. Нові аспекти права на освіту формується у зв'язку зі становленням електронної та дистанційної освіти. Зокрема, право на доступ до освітніх ресурсів інтернету стає загальноприйнятим у сучасному світі, і розвинені держави витрачають десятки мільярдів доларів на забезпечення доступності інтернет-освіти для своїх громадян, а у низці країн (наприклад у Японії) існують спеціальні державні програми у цій сфері. Дистанційна освіта з використанням електронних технологій здійснює переверт в освітній діяльності ХХІ ст., а створені в низці країн установи електронної освіти за своєю ефективністю у кілька разів перевершують традиційні освітні заклади. Наприклад, п'ятирічна програма пересічного американського університету в центрах електронного навчання освоюється споживачами освітніх послуг за рік [9, с. 123].

Таким чином, право на електронну освіту в сучасному світі значною мірою визначає інноваційний потенціал освітнього розвитку, і без його забезпечення вже не можна говорити про стан справ у цій сфері громадянських прав і свобод. Для України мова йде передусім про два взаємопов'язаних аспекти формування інституту права на електронну освіту. Перший з них пов'язаний зі становленням матеріальної основи електронної освіти і вирішується у процесі інформатизації навчання та становлення інформаційної економіки; другий – із формуванням так званого «електронного законодавства». На сьогодні певні успіхи законодавчого характеру визначаються прийняттям законів у галузі комунікаційних технологій, електронного урядування, інтелектуальної власності тощо. Електронна освіта поки що залишається значною мірою нерегульованою з точки зору правових основ свого функціонування та розвитку. На нашу думку, необхідно розробити спеціальний закон «Про електронну освіту», що визначив би як правові основи забезпечення права на електронну освіту, так і державну стратегію у цій сфері.

Таким чином, основні напрями удосконалення конституційно-правового забезпечення права на освіту визначаються загальними тенденціями розвитку українського суспільства. Вони пов'язані з розробленням та прийняттям нової Конституції України, удосконаленням на цій основі існуючих та прийняттям низки нових законів та підзаконних актів.

Змістовно вказаний процес приводить до розширення можливостей спрямування ресурсів в освітню сферу і за рахунок цього – забезпечення реального функціонування механізмів гарантування та реалізації права на освіту.

Список використаної літератури

1. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_042.
3. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_174.
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
5. Оболенська Т. Є. Маркетинг освітніх послуг: вітчизняний і зарубіжний досвід / Т. Є. Оболенська. – К. : КНЕУ, 2001. – 208 с.
6. Про освіту : закон України від 23 трав. 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 34. – Ст. 451.
7. Малиновський В. Я. Державне управління / В. Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2003. – 576 с.
8. Analyse du systeme politique, trad. – Paris : Larousse, 1999. – 639 p.
9. Курко М. Н. Адміністративно-правове регулювання вищої освіти в Україні : монографія / М. Н. Курко. – Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2010. – 376 с.
10. Администратор образования: управленческая компетентность в современных условиях : сб. материалов. науч.-практ. конф. НИРО / Нижегород. ин-т развития образования / В. М. Соколов (отв. ред. редкол.) – Н. Новгород : Нижегород. гуманитар. центр, 2000. – 241 с.

Надійшла до редколегії 09.02.2011

ШАПОВАЛ Р. В. КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА НА ОБРАЗОВАНИЕ В УКРАИНЕ

Раскрыты аспекты обеспечения реализации конституционного права граждан на образование в Украине через внесение системных изменений в действующее законодательство страны с целью преодоления существующих несоответствий в нормальном регулировании предоставления качественных образовательных услуг населению и согласно потребностям формирования современного европейского государства.

SHAPOVAL R. CONSTITUTIONAL RIGHT OF HUMAN AND CITIZEN TO EDUCATION IN UKRAINE

The aspects of the formation and development of higher education in Ukraine through the promotion of democratic and humanistic ideals and values and international norms and standards for analysis of scientific study and the formation of increasing efficiency of acquiring quality of national education are revealed.

УДК 349.6(477)

В. В. КУРЗОВА,

кандидат юридичних наук,

докторант

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ПОНЯТТЯ ТА ЧИННИКИ БІОЗАГРОЗ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Визначено зміст поняття «біозагрози». Проаналізовано причини і фактори їх виникнення. Розроблено пропозиції та рекомендації, спрямовані на удосконалення чинного законодавства України в зазначеній сфері.

Сьогодні біологічні загрози мають пріоритетне значення поряд із проблемами енергетичної, продовольчої та екологічної безпеки, адже з кожним роком прискорюються зміни в

навколишньому середовищі, зростають загрози біологічного походження, що несуть реальну небезпеку для людей, тварин, рослинного світу. Для того щоб держава могла адекватно